

Perly z hebrejského Matouše 6 - Mt 3:1-6

NG: Šalom, vítejte v šestém dílu Perel z hebrejských evangelií. Dnes budeme mluvit o verších 1-6 třetí kapitoly hebrejské verze Matouše. Z této části jsem nadšený. Žijeme v historickém okamžiku. Lidé to vyhlíželi a čekali na to celé roky.

KJ: Začalo to telefonátem; když jsi mi volal, byl jsem zrovna v Israeli. Vrátili jsme se a volal jsi znovu. Israel procházel kvůli koronaviru velkými změnami a to způsobilo, že jsme začali dělat program „Živě z karantény“. Najdete to na nehemiaswall a na Nehemiově kanálu na YouTube. Můj syn Kyle, který je sociálním pracovníkem, dostal covid-19 a aby se mohl léčit doma, musela naše rodina projít velkou změnou. Moje žena, která má astma, musela odejít ke své sestře. Jsem pro svého syna Dr. Johnson a uprostřed toho všeho děláme Perly z hebrejských evangelií. Proto máme oba domácí studio. Cítím pokoru z toho, jakým způsobem nás okolnosti dovedly do tohoto bodu. Je to příklad toho, že i když situace vypadá zvenku hrozně, nebeský Otec ji může obrátit k dobrému. Mnoho lidí se modlí. Jsem nadšen, že toto můžeme dělat, protože když jsme spolu včera večer mluvili, přišlo něco, co změnilo hru. Mám pocit, že pracuji s géniem; máte příležitost do toho nahlédnout. Mám připravenou otázku.

NG: Ten „génius“, jak tomu říkáš, to, co jsem objevil, to bylo tak: Říkal jsem si: „Prokážu, že se Keith mýlí. Místo toho se ukázalo, že jsem se mýlil já a jsem z toho nadšený, protože teď máme pravdu, kterou jsme předtím neměli.

KJ: Víš, co je zajímavé? Jsem ještě pod jiným tlakem než tím od koronaviru. Jsou lidé, kteří se nedokáží přenést přes to, že Nehemia nevěří stejným způsobem jako oni a já s ním dělám společný program – jak je to možné? Prožíváš i ty podobné tlaky?

NG: Zcela jistě. Lidé na mojí, židovské straně, říkají: „Nehemio, šli jsme do Perel z Tóry a do Perel z proroků, a nevidilo nám, když jsi občas dělal něco z Nového zákona, ale postavit na Novém zákoně celou sérii, to poslouchat nechceme. Tam nejsme“. A já jim říkám: „No, mohli byste se něčemu naučit“.

KJ: Mluvím-li o útoku, nemám na mysli covid-19, to se týká toho, co děláme. Jeden člověk mi řekl: „Nepotřebujeme mít otázky nad určitými věcmi“. A mluvil o druhém dílu, kde jsme probírali narození z panny. Pokud jste nešli do druhého dílu, pak jste to minuli . Přineslo mi to hodně potíží.

NG: V Israeli bychom řekli: „Pokud jsi nesledoval druhý díl na nehemiaswall.com, jsi *freier*“. Vygúglete si, co to znamená.

Začněme číst. Přečtu to celé hebrejsky a anglicky, verš po verši. BAJAMIM HAMEM, BAR JOCHANAN HAMATBIL DOREŠ BAMIDBAR JEHUDAH, „V těch dnech přišel“, nebo „vstoupil“, „Jan MATBIL, křtitel=ponožující“, jak se obvykle překládá. Budeme o tom mluvit; „hledající či kázící v pustině Judově“. VAJAMAR, „a řekl:“ CHIZRU BETEŠUVAH ŠEMALCHUT ŠAMAJIM KEROVA LAVO, „vraťte se v pokání, neboť království Nebes je blízko k příchodu“. Včera večer jsem o tom s někým mluvil a oni řekli: „O čem se tam dá mluvit? Je to jen šest veršů!“ Řekl jsem: „Jen v jednom z těch veršů, v tom druhém, jsou tři jednotlivé věci, *návrat v pokání, království Nebes a blízko k příchodu*. O každé z nich bychom mohli mluvit hodinu“.

LEKAJEM MA ŠENE'EMAR AL JEDEI IŠAJAHU HANAVI, „aby se upevnilo či naplnilo to, co bylo řečeno skrze proroka Izajáše“: KOL KORE BAMIDBAR PANU DERECH HAŠEM, JAŠRU BA'ARAVA BEMESILAH L'ELOHEINU. Nebudu tento verš překládat, obvykle se překládá: „Hlas volající v pustině“. K tomu se dostaneme. VEHINEI, JOCHANAN HAJA LAVUŠ BECEMER HAGMALIM, VE'OR ŠACHOR AZRU BEMOTNAV, UMEZONO HA'ARBEH DVAŠ HAJA'ARIM, „A hle, Jan byl oblečen ve vlně z velbloudů a černý pás kolem jeho beder“ - to znamená kolem jeho pasu, „a jeho potrava byly kobyly a med z lesa“. AZ JACU ELAV MEJERUŠALAJIM U'MEKOL JEHUDAH UMIKOL HAMELACHOT SEVIV HAJARDEN. „Oni pak vyšli k němu z Jerusaléma a z celého Judska a ze všech těch království kolem Jordánu“, VE'AZ MITVADIM CHATATAM, „A potom vyznávali své hříchy“, VETOVLIM BEJARDEN AL MA'AMARO, „a ponožovali se v Jordánu na základu/podle jeho slova“. To je těch šest veršů z hebrejské verze.

KJ: Jedním z toho, co jsme poskytli, a pomáhal s tím celý tým lidí, je meziřádkový překlad, kde můžete vidět každé hebrejské slovo a porovnat ho s tím, co říká Nehemia. Je to skvělá práce. A pod tím je anglické slovo. Je to ke stažení pro vaše studium jako pdf z Plus dílů hebrejských Perel.

NG: Nastolil jsi zajímavou otázku. Dívali jsme se do komentářů, s jejichž pomocí studujeme, tedy do Židovského komentovaného Nového zákona a do komentáře od mého bratrance, který se anglicky jmenuje *The Bible, the Talmud and the New Testament*. Není už ten titul zajímavý? Dosud jsem o tom nepřemýšlel, Bible, Talmud, a Nový zákon, to jsou tři různé věci z hlediska autora Elijahu Zvi Soloveitchika, ultraortodoxního rabína z 19. století a mého bratrance pět generací zpět. Tak jsme se dívali do těchto dvou komentářů a ty jsi řekl: „Dříve než se pustíme do těchto veršů, o čem mluví, mluvmе o Janu Křtiteli/Ponořujícím jako o historické postavě“. A ptal ses: „Není o něm něco v Talmudu?“ Odpověděl jsem: „Něco má Josephus, ale pokud vím, v Talmudu není nic. Ale zkontroluji to“.

KJ: Řekni, co jsi skutečně řekl.

NG: Co jsem řekl?

KJ: Někdo ti něco řekl. Pokračuj.

NG: Skutečně mi řada křesťanů říkala: „Jak to, že vy Židé přijímáte Jana Křtitele/Ponořujícího, ale nepřijímáte Ježíše? Co to s vámi je? Nevidíte, že Jan ukazoval na Ježíše?“ A mojí odpovědí, stejně jako odpovědí většiny Židů, bylo: „V židovském světě jsme o Janu Křtiteli/Ponořujícím nic neslyšeli“. Jan je mimo Nový zákon pro průměrného Žida neznámou postavou. V rámci mého vzdělávání jsem se dozvěděl o Choni haMe'agel. To byl slavný rabín, který kolem sebe nakreslil kruh a modlil se k Bohu za déšť. Učili jsme se o Hilelovi, o rabínovi Akivovi, o zlém Herodovi. Nic o Janu Křtiteli/Ponořujícím. Kromě toho, že jsem o něm slyšel mluvit křesťany, nikdy jsem o něm neslyšel.

KJ: Když jsi mi to řekl, myslel jsem si: „O čem to mluvíš? Toto je Jan Baptista“. Musím na sebe něco prozradit. Když jsem poprvé četl o Janu Křtiteli (anglicky John the Baptist), bylo mi 14 let, dali mi tu malou knihu. Čtu Matouše a dostanu se ke třetí kapitole a chodím do církve Metodistů, jsem tam nový, slyším o Janu Baptistovi a myslím si: Aha, je to baptista. Já jsem metodista, je tu katolík Jan a on je baptista.

NG: OK. Následující historika se skutečně stala. Mám přítele v Texasu, z církve Jižních baptistů, jeho otec byl jejich kazatelem. Jeho matka ale pocházela z křesťanské denominace nazvané „Nazaretský“. Když si otce vzala, připojila se k jeho církvi, ale vždy si z něho dělala legraci a říkala: „Ano, Jan byl baptista, ale Ježíš byl Nazaretský“. Denominace baptistů ale nemá nic společného s Janem Křtitelem/Ponořujícím.

Takže mým cílem včera večer bylo nejen zjistit, jestli je o něm něco v Talmudu, ale zda ho někde zmiňuje rabínská literatura, kromě případů, kdy debatovali s křesťany a říkali: „Ve vašem Novém zákoně se mluví o Janu Křtiteli/Ponořujícím“. Vzal jsem tedy svou databázi Bar Ilan Responsa Project, v níž je asi 100,000 knih židovských rabínských knih v hebrejštině. Pro představu, Talmud se považuje za jednu knihu, která je souborem 100,000 knih, a má přes milion slov, takže když řekneme 100,000 knih, je to spousta slov. Jsou to knihy od nejranější rabínské literatury po současnost. Například *Megillat Taanit* z období druhého Chrámu.

Hledám tedy Jana Křtitele/Ponořujícího a pak jsem se rozhodl vyhledat ještě jméno Jochanan ben Zecharia, protože takto o něm mluví rabín Soloveitchik. Nazývá ho „Jan, syn Zachariáše“. A byl jsem si stoprocentně jistý, že dnes přijdu a řeknu: „Keith, díval jsem se do projektu Bar Ilan Responsa, do hlavní rabínské literatury...“. V rabínské literatuře není každá kniha, protože některé jsou zatím jen v manuskriptech, ale je tam v podstatě každá tištěná kniha, přes 100,000 knih. Byl jsem si jist, že budu moct říct: „Jan Křtitel/Ponořující není v rabínské literatuře zmíněn, a samozřejmě není ani v Talmudu“. A byl jsem velice překvapen. V databázi projektu Bar Ilan Responsa je skutečně jeden rabín píšící o Janu Křtiteli/Ponořujícím, a to dokonce hned na třech místech. Pak jsem hledal: „Kdo je tento rabín? Je to nějaký obskurní rabín, o němž jsem nikdy neslyšel“. A zjistil jsem, že je to ve skutečnosti velice slavný rabín, o kterém jsem dosud neslyšel. Byl slavný ve své době a v některých kruzích je dobře známý dodnes. Narodil se ve Španělsku v Salamance. V roce 1492 musel ze Španělska uprchnout a šel do Portugalska. Během svého krátkého pobytu v Portugalsku změnil svět. Doslova upevnil základ světa, ve kterém dnes žijeme. Když byli Židé tehdy v Portugalsku pronásledováni, uprchl do Tuniska a zemřel buď v

Jerusalémě nebo někde v té oblasti, možná v Damašku. Jmenoval se rabín Abraham ben Samuel Zacuto, 1452 až 1515. Napsal knihu *Sefer Juchasin*, kterou někteří překládají jako *Knihy historie*, ale je to ve skutečnosti *Knihy genealogie*. Uvádí celou historii židovského lidu od stvoření až do doby kolem roku 1490 či 1500, kdy to píše. V šestém oddílu, *Ma'amar Šiši*, zmiňuje Jana Křtitele/Ponořujícího třikrát. Než k tomu přejdu, chci vysvětlit, kdo je tímto rabínem. Jak jsem řekl, já jsem o něm neslyšel. Ale když jsem si vyhledal, kdo to byl, řekl jsem si: „To je skutečně významná historická postava“. Tento rabín není nejvíc proslaven svou knihou *Sefer Juchasin*, ale knihou nazvanou *HaHibbur haGadol*, Velká kniha či přesněji Velká kompozice. Byla přeložena do mnoha jazyků a to proto, že přináší astronomické tabulky, dostatečně přesné pro námořní navigaci. Rabín Zacuto navíc vymyslel nový typ astrolabu. Do té doby musely lodě připlout k pobřeží, provést tam měření a vrátit se na moře. Astrolab se dal používat i na moři. S jeho použitím se mohlo navigovat nejen v noci podle Polárky, ale i ve dne podle slunce. Učil ho používat mořeplavce, Kolumba i Vasco de Gamu. Víme s jistotou, že Kolumbus používal jeho tabulky z latinského překladu Velké kompozice, *HaHibbur haGadol*. V únoru 1504 se udál neuvěřitelný příběh. Kolumbovi tehdy po přistání na Jamajce došly zásoby potravy a místní obyvatelé ho po šest měsíců zásobovali, jeho i jeho muže, než mohli plout zpátky do Španělska. Ale Jamajčané mu říkali, aby si sehnal nějakou práci, šel farmářit, proč by ho měli živit jen tak? Odjeďte odtud!

NG: Kolumbus jde tedy k jejich vůdcům a říká jim: „Když mě nebudete zásobovat, Bůh se na vás rozzlobí a měsíc zčervená jako krev“. Podíval se totiž do tabulek rabína Abrahama Zacuto a viděl, že tu noc má být zatmění (eklipse), tak přesné byly. Ale nejen to. Kolumbus pak odešel na svoji loď a lidé začali přinášet jídlo, protože měsíc zčervenal, byla měsíční eklipsa. Byli vyděšeni, mysleli si: „Bůh se na nás velice hněvá“. Kolumbus svůj příchod k nim načasoval na deset minut před koncem eklipsy a těm místním obyvatelům řekl: „Bůh se na vás už nezlobí, protože jste mi donesli potravu. Měsíc se vrátí do své původní barvy“. To se po deseti minutách stalo, a Kolumba to zachránilo. Použil ty tabulky, aby přechytračil místní obyvatele Jamajky, takže věřili, že vládne Boží mocí. Tak byly ty tabulky přesné. Vasco de Gamu pak rabín Zacuto osobně učil používat tyto tabulky v astrolabu a ten se pak stal prvním, kdo dojel z Evropy do Indie. Kolumbus se nesnažil jet na Jamajku, snažil se dojet do Indie. Vasco da Gama se tam skutečně dostal v roce 1497, 1498, díky tabulkám rabína Zacuto.

Které tři věci tedy rabín Zacuto říká o Janu Křtiteli/Ponořující? Uvádí časování podle hebrejského kalendáře, převedl jsem ho do kalendáře našeho. Říká: „V roce 1 př.n.l. se narodil Jan Křtitel/Ponořující. Jan, syn kněze Zachariáše a jeho manželky, byli bezdětní, a Jan se narodil šest měsíců před jistou osobou“.

KJ: Zpomal, Nehemio. Kvůli mně i těm, kteří poslouchají. Ty říkáš, že byl rabín, autor skutečně důležitých děl..

NG: Zcela jistě té nejdůležitější knihy 15. století.

KJ: A jedno z těch děl se týká historie, genealogie židovského lidu?

NG: Jmenuje se *Sefer Juchasin*, což je *Knihy genealogií* či *historie*.

KJ: Takže on píše o tomto tématu a ty říkáš, že uprostřed toho zmiňuje Jana Křtitele/Ponořujícího.

NG: Píše o historii Židů, že? Jde rok po roku. Říká: „2 př.n.l., 1 př.n.l., 1 n.l.“ a neuvádí to vzhledem k našemu letopočtu, ale v chronologii od stvoření světa tak, jak tomu rozumí. Mohl by ses zeptat, jak věděl, že Jan byl synem kněze Zachariáše a jeho manželky, kteří byli bezdětní. A říká: „šest měsíců před určitou osobou“, čímž myslí Ježíše. To proto, že žil za pronásledování v Portugalsku. Musel být skutečně opatrný, protože cokoli, co by o Ješuuovi řekl, mohlo způsobit jeho smrt. Tak o něm mluví nepřímo. O Ješuuovi se mluvit bál, ale mohl mluvit o Janovi.

Potom říká: „V roce 13 n.l. kraloval Herodes Antipas a převzal království Archelaova bratra. Vládl 24 let a rozdělil království na čtyři části“, atd. Proto se Herodes Antipas také nazývá Herodes Tetrarcha. Je jedním z Herodových synů. „Byl krutý“. Toto je neuvěřitelné. Toto píše rabín, který byl pronásledovaný křesťany! Nepokouší se být apologetou, aby učinil Židy v očích křesťanů hezkými. Píše pro židovské čtenáře a doufá, že křesťané to nikdy neuvidí. Píše: „Herodes Antipas, ten Tetrarcha, byl krutý a zabil své vlastní syny, sesadil kněze a porušil Tóru tím, že zabil Jana Křtitele/Ponořujícího, protože ho napomínal, že si vzal manželku svého bratra“.

K tomuto Janovu napomenutí a vzetí manželky se dostaneme snad v pozdějším dílu. Co je ale zajímavé: Tento

rabín mohl říct: „Jediné, co Tento Herodes Antipas udělal správně, je, že zabil svatého křesťanů, který byl tím hříšníkem, který porušil Tóru“. Místo toho říká: „Herodes Antipas, ten Tetrarcha, byl krutý a zabil své vlastní syny, sesadil kněze a porušil Tóru tím, že zabil Jana Křtitele/Ponořujícího“. To je dost dobré. A je zajímavé, že ho nenazývá JOCHANAN HAMATBIL v této pasáži, jak bych očekával, ale nazývá ho tak v té další: JOCHANAN HAMETABEL, což je odlišná gramatická forma téhož slova. Pro znalce gramatiky je zajímavé, že používá slovesnou formu *piel* místo *hifil*.

Potom říká: „V roce 1105...“ a tady skutečně používá křesťanský letopočet, „Genoeští obsadili Tripolis a Sicílii“ a vypočítává i další města. „Dali tato města králi Jerusaléma, který byl křesťanem“. Bylo to tedy během křižáckých válek. „Říká se, že tehdy přinesli popel Jana Křtitele/Ponořujícího do Genoy, neboť jeho tělo bylo spaleno, i když jeho hlava je v Římě“.

To tedy byly ty tři zmínky o Janu Křtitelovi/Ponořujícímu – jedna, když se narodil, jedna o tom, že ho Herodes Antipas ten Tetrarcha zabil, a třetí, že jeho popel přinesli do Genoy. Jak věděl, že byl popel přinesen do Genoy? Myslím, že to četl někde v nějaké křesťanské knize, nebo že mu to někdo řekl. On u toho nebyl, bylo to 300 let předtím, než se narodil.

KJ: Jaké tedy byly zdroje jeho informací o Janu Křtiteli/Ponořujícímu?

NG: Těžko věřit, že tyto informace pocházejí odjinud než z Nového zákona. Je jasné, že četl Lukáše, četl Matouše, možná i další evangelia. Jedině Lukáš zmiňuje kněze Zachariáše. V Matoušovi o něm neslyšíme.

KJ: Proč v té době četl Nový zákon?

NG: Je možné, že k tomu byl donucen. To je velice pravděpodobné. V roce 1492 bylo jemu i stovkám tisíců dalších Židů řečeno: „Bud' přestoupíte ke křesťanství“, ve skutečnosti ke katolicismu, „nebo opustíte Španělsko“. Většina jich odešla. Někteří zůstali a řekli si: „Budeme jenom předstírat, že jsme křesťané, a v praxi judaismu budeme pokračovat tajně ve svých domovech. Nikdo nemusí vědět, co děláme“. Pak byli pronásledováni španělskou inkvizicí. On odešel, šel do Portugalska. Tam o pár let později, v roce 1497, místo „Přestup nebo odejdi“, Židům řekli: „Přestup nebo zemři“. Nevím, jak se mu to podařilo, ale dokázal uprchnout do Tuniska, kde mohl žít nějakou dobu jako Žid, dokud nemusel utéct jinam. Proč tedy četl Nový zákon? Možná k tomu byl donucen. Mohla to být součást procesu, kdy mu řekli: „Vyhodíme tě ze země. Mohli bychom tě zabít, ale přečti si tu knihu“. Tak ji možná přečetl. Třeba si myslel: „Možná přestoupím. Co je na tomto náboženství tak strašného?“ Tak tu knihu čte, a kdybych já byl na jeho místě a četl tu knihu a pak se podíval na katolickou církev, řekl bych: „Vy hoši to náboženství této knihy nenásledujete“.

Tento rabín žil předtím, než Martin Luther přeložil v Německu Bibli do němčiny, a zcela jistě dřív, než v roce 1611 vyšla autorizovaná verze v Anglii. Nejsm si jist, kdy žil Wicliffe, mohlo to být až po něm. Průměrný křesťan ale Nový zákon nečetl, a tento rabín ano. Je pravděpodobné, že mohl číst hebrejskou verzi Matouše. Tento muž ale možná četl řecky, a zcela určitě latinsky. Pravděpodobně i arabsky. Jsem si jist, že španělsky četl v různých dialektech. Máme katalánská evangelia, která se zachovala ve Vatikánu, a mnozí badatelé se domnívají, že byla z katalánštiny přeložena do hebrejštiny. Možná četl ta hebrejská, já nevím. Vytváří dojem, že znalosti měl dobré.

KJ: Je to tak detailní. Než jsi toto objevil, mluvili jsme o mé domněnce, že mnozí Židé respektují to, co napsal Josephus.

NG: Ano, čtíme z něho. Mějme ale na paměti, že Josephus nebyl uchovávan v židovském světě. Všechny manuskripty od něho pocházejí ze světa křesťanského. Všechny kopírovali křesťané. Nejranější dochovaný manuskript je z 9. století, tedy asi 800 let poté, co ho Josephus napsal. Je tam jedna pasáž, která skutečně zmiňuje Ješuu, a ta se obecně považuje buď za úplný, nebo částečný podvrh. To je na jinou diskusi, k níž se snad dostaneme později, ale zde Josephus referuje o Ješuuovi způsobem, jak by to žádný Žid v prvním století neřekl: „Byl více než člověk“. Další vysvětlení je, že Josephus konvertoval ke křesťanství, ale nikde to nezmínil. Zmiňuje, že byl v různých židovských denominacích, studoval u esénů, u saducejů, až se rozhodl stát farizejem. O křesťanství se mimo tu jednu pochybnou pasáž nezmiňuje, ani že by byl Ješua jeho učitelem. Ale ta pasáž, kde

popisuje Jana Křtitele/Ponořujícího se všeobecně považuje za autentickou a za chvíli uvidíme proč. Není to něco, co by napsal křesťan. Josephus, Antiquities (Starožitnosti), kniha 18, sekce 116-119. Než to ale přečteme, rád bych se zmínil o dalším zdroji informací o Janu Křtiteli/Ponořujícím, mimo Matouše. Dostali jsme se k bodu, kdy se musíme zabývat něčím, co se nazývá „synoptický problém“. Díváte se do Matouše, Marka a Lukáše a nacházíte tytéž příběhy. Někdy se liší ve slovech. V angličtině jsou někdy doslovně stejné, ale řečtina má jiné slovo u Matouše a jiné u Lukáše. A jedním ze způsobů studia synoptiků („syn“ znamená řecky „společně“ a „optic“ znamená „dívat se“), je dívat se na ně společně, na jednoho vedle druhého. Amazon nabízí od Kurta Alanda Paralelní evangelia, Gospel Parallels, kde je v jednom sloupci Matouš, ve vedlejším Marek a v dalším Lukáš. K tomu mám aplikaci programu, která je ještě lepší než tato kniha. Kurt Aland je slavný díky Nestle-Alandovu Novému zákonu. On a jeho tým vydali něco, co většina církví považuje za nejspolehlivější novozákonní řecký text. K tomu sestavil porovnání Matouše, Marka, Lukáše a kde to bylo odpovídající, tak i Jana. V tomto případě o Janu Křtiteli mluví evangelista Jan. Marek 1:2-8 a Lukáš 3:1-20 jsou synoptikové, ale Jan se za synoptika nepovažuje, nicméně J 1:19-28 vypráví příběh Jana Křtitele v kontextu Nového zákona. Nejprve je třeba přečíst každé evangelium zvlášť a pak je systematicky porovnávat, abyste dostali ucelený obrázek.

Josephovi se také říká „páté evangelium“. Byl židovským historikem žijícím v prvním století. Nejprve bojoval jako generál proti Římanům v Galileji, byl zajat a nakonec sepsal dvě velká díla, Židovské starožitnosti a Válka židovská. Ve Starožitnostech 18:116-119 říká: „Někteří Židé si mysleli, že zničení Herodovy armády pocházelo od Boha“. A tady dochází ke zmatkům. Je mnoho lidí, kteří se jmenují Herodes. Je tu Herodes Veliký, Herodes Druhý, Herodes Antipas, Herodes Philip, Herodes Archelaus. Herodes Veliký měl několik synů a každý z nich měl ve svém jménu také Herodes. „Někteří Židé si mysleli, že zničení Herodovy armády pocházelo od Boha, jako spravedlivý trest za to, co udělal Janovi, který se nazývá Křtitel/Ponořující. Neboť Herodes tohoto dobrého muže zabil.“ tím myslí, že Herodes zabil Jana, „a přikazoval Židům konat správně.“ to mluví o Janovi, „spravedlivě jeden vůči druhému a zbožně vůči Bohu, a přijít ke křtu/ponoření“.

A teď přichází velice důležitá pasáž, čtu z Whistonova překladu: „neboť omytí vodou je pro Něho (Boha) přijatelné, pokud ho použili, nikoli aby se zbavili hříchů, ale k očištění těla, za předpokladu, že duše byla důkladně očištěna již předem, spravedlností. A přišli i mnozí jiní, i zástupy kvůli němu, protože byli velice zasaženi, když slyšeli jeho slova. Herodes, který se bál velkého vlivu, který měl Jan na lid, že by jeho moc mohla přerůst ve vzpouru, protože se lid zdál být připraven udělat cokoli, co mu Jan radí, se domníval, že bude nejlépe Jana usmrtit, aby zabránil jakýmkoli rozbrojům, jež by mohl způsobit, aby ho nepřivedlo do potíží to, že by ušetřil muže, který by ho mohl přivést k lítosti, kdyby už bylo příliš pozdě. Proto byl Jan poslán jako vězeň pod Herodovým dozorem do Macharea, hradu, o němž jsem se již zmínil“ (říká Josephus) „a tam byl usmrcen. A Židé jsou názoru, že zničení této armády bylo na Heroda sesláno jako trest a znamení Boží nelibosti nad ním“. Josephus nám tedy říká, že Jana Křtitele/ponořujícího následovaly masy, a že jeden z Herodových synů vnímal Jana Křtitele jako politickou hrozbu, že by proti němu mohl vyvolat vzpouru. Neříká proč. Dozvídáme se to z evangelií; má masy následovníků a lidé jsou zklamaní, že Herodes Jana zabil. Myslím ale, že skutečně zajímavý je důvod křtu v podání Josepha. Když Jan lidi křtil a volal je ke křtu ponořením, otázka, kterou kladu, je: „Jaká je funkce toho křtu? Jaká je tradiční funkce křtu v křesťanství?“

KJ: Odpuštění hříchů. Přivádí mě to hodně zpátky. Když jsem v roce 1987 navštívil Izrael poprvé, nabízeli křest v řece Jordánu. Bylo mi patnáct, kdy jsem se stal křesťanem a do té doby, v mých 28 letech, jsem nebyl pokřtěn.

NG: Bylo ti 28 a nebyl jsi pokřtěn?

KJ: Nechodil jsem do církve, dokud jsem se nedozvěděl, že potřebuji číst Bibli. Takže moje první příležitost byla v Izraeli. A náš pastor, který byl mým prvním pastorem, mi vysvětlil: „Keith, toto je tvoje příležitost k obnovení života. Křest je ponoření do vody, je to obraz smrti ve vodě a pak se vynoříš jako znovuzrozený, očištěný od hříchů a nově omytý“. Od té doby jsem se toho hodně dozvěděl, ale toto byla moje první zkušenost křtu, v Izraeli v řece Jordánu.

NG: Wow. To je dost dobré. Včera jsem mluvil s jedním křesťanským přítelem a ptal se, co křest znamená v křesťanském pojetí. A přišla odpověď, že křest znamená přestoupení ke křesťanství, že se člověk po křtu stane křesťanem. Chápu, že v různých denominacích je to různé. Když máte v katolictví nepokřtěné dítě, nejdou pak do pekla nebo tak něco? Možná do očistce, já nevím. Nejsem na to odborník. Ale vím, že tam mají velkou

starost, pokud se dítě narodí a náhodou umře, že půjde do očištění. Jiní říkají, že se musíš pokřtít jako dospělý, protože to musí být vědomé rozhodnutí. Takže vím, že v křesťanském světě na to jsou různé pohledy. Zdá se, že existuje i představa, že křest z tebe udělá křesťana, jak jsi řekl, jsi znovuzrozený a stal jsi se skutečným křesťanem skrze křest. Je to tak správně řečeno?

KJ: No, křest je často vnějším projevem vnitřního rozhodnutí, které jsi udělal. Lidé se stanou křesťany a hned řeknou: „Potřebuji být pokřtěn“. Takže ten první krok je vnitřní záležitost. Křest je vnějším obrazem toho, co se ti přihodilo vnitřně, duchovně. Mnozí to takto interpretují. Proč je to důležité, a já musím přinést něco, co je v tomto prvním verši důležité. Píše se: „V těch dnech Jan Křtitel, či Jan Ponořující, kázal v pustině Judově“. Když slyším „pustina Judova“, nemohu zapomenout, jak to vypadá dnes. Chci připomenout něco, co jsme dělali spolu. Jeli jsme do Kumránu podívat se na místo, kde byly v jeskyních nalezeny svitky od Mrtvého moře. Posadil jsi mne v tamní expozici, abych se podíval na film o Kumránu. Mluví se v něm o komunitě esenců. Někdo tam vznesl otázku, jestli byl Jan jedním z příslušníků té komunity. Připomínám to v kontextu „pustiny Judovy“. Proč byl v té oblasti? Když tam jsem a vidím to, dává mi to smysl. Myslím, že tvůj bratranec napsal, že věří, že (Jan Křtitel) byl esénec. Nevíme to jistě, ale v tom filmu jeden člověk řekl: „Slyšeli jsme, že tento člověk, Jan Křtitel, byl zabit. Je to tentýž Jan, který byl v naší esénské komunitě?“

NG: Co se zde děje: židovští badatelé čtou tuto pasáž o Janovi a další texty o Janovi a říkají: „Kde v judaismu tohoto období máme tu myšlenku, že tvoje ponoření do vody má něco společného s odstraněním tvých hříchů?“ Budeme si to muset nechat do části Plus. Ale ta základní otázka zní, jaká je funkce křtu/ponoření, a v kontextu Jana – všichni se shodneme, že Jan lidem neříkal, aby se dali pokřtít, aby se z nich stali křesťané, protože sám Jan křesťanem nebyl, že? A slyšíme o tom v pozdějších částech Nového zákona, že lidé měli křest Janův, ale ne křest Ješuu. K tomu se ještě dostaneme. Tak je otázka, kde máme židovskou paralelu, kdy někdo plný hříchů v procesu pokání řekne: „Jdu se ponořit do vody, abych se zbavil hříchů.“ Ti badatelé říkají: „To v judaismu nemáme. To musí pocházet z nějaké židovské denominace či sekty, jejíž dokumenty nemáme, protože v těch dokumentech, které máme, se toto neříká“. Když rabín Soloveitchik psal svůj komentář, neměli jsme ani jediný esénský dokument, o kterém bychom s jistotou věděli, že pochází od esénů. Objev svitků od Mrtvého moře, za jejichž původce jsou esenci považováni, přišel až 80 let po jeho smrti. Teď už máme trochu lepší obrázek, a u esenců je možná důležitější samotný Kumrán plný mikví, bazénků, kde byli lidé ponořováni.

Chci teď říct něco k terminologii MIKVEH. Hodně lidí z křesťanského prostředí, s nimiž mám co do činění, věří v Ješuu, studují hebrejský kontext a užívají různé termíny, mluví o *mikveování*. Chtějí říct „pokřtění“, ale nechtějí užít slovo „křest“, protože si myslí, že jde o poněkud pohanský termín. Josephus je v řečtině. Původně psal hebrejsky, ale bylo to přeloženo do řečtiny. Zmiňuje JOANU TU EPISCA LUMINO BAPTISTU, „Jan, který byl známý, byl nazýván křtitelem“ Doslova používá slovo BAPTISTU, jež pochází z BAPTO, BAPTISTO, BAPTISO, řecky „být pokřtěn, ponořen“. Takže *Baptist* je ve skutečnosti řecké slovo, které by Žid použil, a také používá, k popisu toho, co Jan dělal. Ti moji známí používají slovo MIKVEH jako sloveso, ale ponořují se oblečení, ne jako Židé do MIKVEH, nazí jako při narození. Když jsem byl malý, brával mě můj otec vždy v pátek do MIKVEH s vysvětlením, že v biblických dobách se do MIKVEH chodilo předtím, než se šlo do chrámu. Dnes chrám nemáme, ale chodíme tam v pátek na připomínku toho očišťování, před vstupem do dne odpočinku. Bylo nás 10-20 mužů, v převlékárně jsme se svlékli, šli do sprchy a ponořili se do MIKVEH. Proč do sprchy? Byla to dešťová voda, která se nevyměňovala každý den, a tehdy se v Chicagu ani nechlóvala. V tom jsem vyrůstal.

V židovském užívání toto slovo MIKVEH nikdy nebylo slovesem, je to podstatné jméno a mluví o objemu vody používané k ponoření. Řeknu, co MIKVEH být nemůže: Nemůže to být plavecký bazén. V Mišně je celý traktát nazvaný „Mikvaot“, který se zabývá detaily jejich stavby. Hlavní je to, že se do nich voda nesmí pumpovat či navážet, musí to být zadržovaná dešťová voda nebo voda přirozeně tekoucí. To plavecký bazén nesplňuje, protože tam pracují pumpy; jediné když se ta voda určitým způsobem míchá s vodou dešťovou. Jan tyto detaily neznal a k ponořování lidí, TOVEL, používal Jordán. Ponořoval lidi jako Ruth ponořovala, TOVEL, svůj chleba. Odkud měl Jan Ponořující, HAMATBIL, tuto myšlenku na Jordán?

KJ: Jan Ponořující, anglicky „the Immerser...“ Kázal v pustině. Proč byl v pustině? Co kázal?

NG: Jedno je zde důležité. Ptáš se, proč v pustině Judově? Není to kdekoli v judské pustině; je to v údolí Jordánu v jeho jižním úseku, v místě, kde protéká judskou pouští. Víme, kde to je, je to brod přes Jordán, totéž místo, kde

Israelité přešli do Země, k tomuto místu bral Jan lidi k ponořování. Proč říkáme, že je to totéž místo? U Jordánu je mnoho míst nedostupných, s příkrým svahem. Na břeh Jordánu je těžké se dostat. Zde je ale místo, kde můžete Jordán přejít, takže se považuje za místo přechodu i Janova ponořování. Vyžaduje to určitou představivost. Proč to nedělal v Jerusalemě? Mohl říct: „Přijďte všichni k prameni Gíchon, litujte svých hříchů a ponoříme vás do gíchonského pramene. Mohl to udělat. Gíchonský pramen ale není tak velký. Ani rybník či nádrž Siloe nebyla tehdy tak velká. Možná mohla pojmut stovky, ale ne tisíce lidí. K Jordánu ale mohly přijít tisíce lidí. Byl na hlavní obchodní cestě, po níž se chodilo do severního Israele a do Jerusalema, a na druhou stranu na jih. Lidé přicházeli a procházeli, tak to bylo dobré místo, pokud jste tam chtěli mít hodně lidí. A také to bylo dobré místo, když jste nechtěli hned skončit ve vězení. Chcete-li v Jerusalemě do vězení, sežeňte více než deset lidí a sledujte, jak dlouho to bude trvat, než vás zavřou. Římská vládcovská by lidi téměř ihned zavřeli do vězení a popravili, protože se báli vzpoury. Jedním z důvodů, proč byli v Římské říši křesťané pronásledováni, bylo, že se shromažďovali v neděli. Existuje slavný dopis Plinia, který byl guvernérem v dnešním Turecku, Malé Asii, který píše římskému císaři a kde říká: „Nejsem si jist, co dělat s těmito křesťany. Jediní lidé, kterým je dovoleno se shromažďovat ve větším počtu, jsou hasiči a další autorizovaní, a tito křesťané se shromažďují ve shromážděních a já vím, že bych je měl zabít, že?“ Píše císaři, že je pronásleduje, protože se shromažďují. Chcete-li být tedy pronásledováni, sežeňte pár lidí a uvidíte, jak to funguje. Židé měli ke shromažďování v synagogách o sobotách zvláštní povolení, ale pokud jste se shromažďovali mimo synagogy, dostali jste se do problémů. Ale tam v poušti vás nechali být, i když byl Jan nakonec přece jen uvězněn. Takže myslím, že ani to moc dobře nefungovalo.

KJ: Mluvíme o Janovi před Ješuvou smrtí a vzkříšením. Dokonce předtím, než začal s veřejnou službou. Mluvíme o Janovi tam venku v poušti. Je správné říct, že Jan kázal Židům?

NG: Zcela jistě bych řekl, že hlavními posluchači tam byli Židé. Čtete to v pátém verši: „Pak vycházeli z Jerusalema a z Judska a ze všech království kolem Jordánu.“ V královstvích kolem Jordánu mohli být lidé, kteří nebyli Židy. Ti lidé možná přicházeli i ze Scythopolis, což je židovský Bet Šean, ale v té době to bylo pohanské město.

KJ: Chci, abys, Nehemio, v oddílu Plus kázal totéž poselství co Jan. Zeptám se, zda to, co kázal Jan, se káže v synagogách i dnes. Mohlo by se to kázat na dnešních ulicích, ve stejném kontextu? Bude to na nehemiaswall.

NG: Zcela určitě se tím budu zabývat. Je toho ještě mnoho dalšího, co chci přinést, ale myslím, že si to budeme muset nechat na díl Plus. A je zajímavé, že v Matoušovi Šem Tova máme třetí kapitolu rozdělenou do tří oddílů. Jak můžete projít celých šest veršů, když se musíte podívat do Marka, Lukáše i Jana? A jak mluvit o pokání před veršem 8?

KJ: V tom je ale ta krása. Nemusíte chodit dál, stačí první verš třetí kapitoly z hlediska jazyka, historie a kontextu, jak jsme o tom tady mluvili. Můžeme ale pokračovat ještě než se dostaneme ke druhému verši. To je další studium. Není jen pro nás, je i pro lidi, kteří poslouchají a chtějí jít dál.

NG: Je to pro každého hodně domácí práce a já doufám, že ji lidi udělají. Doufám, že neposlouchají jenom to, co říkáme, ale že jdou dál a studují sami, dívají se do synoptických evangelií a porovnávají s Janem. Je to speciální příležitost, že máme popis Jana Křtitele/Ponořujícího ve všech čtyřech evangeliích. A i v Josephovi a dalších zdrojích, ať již je považujete za věrohodné či ne. Některé jsou trochu pochybné. Ale Matouš, Marek, Lukáš, Jan a Josephus, to je, co se Jana týče, pět velice spolehlivých zdrojů. Je zmíněn i ve Skutcích. Nepůjdeme do všeho, co je zajímavé. Ani do zprávy, jak Pavel opětovně křtí, na to asi nebude čas.

KJ: Nějaký čas bude ve druhém dílu, na který se chystáme, pro ty, kteří nás sledují.

NG: Ve druhém dílu toho bude víc. V hebrejském Matoušovi je něco unikátního, co se nenachází v žádném jiném zdroji. Je to malý zajímavý detail, unikátní pro Matouše Šem Tova. Díval jsem se do řeckých manuskriptů, do latiny.. Čteš to tam a říkáš si: „V tomto není žádná agenda, tak proč má Šem Tov tento rozdíl?“ Zdá se, že to uchovává něco z velice raného období, informaci o Janovi, která se zdá být triviální. Už ale jen fakt, že jde o trivialitu, je sám o sobě důležitý. Protože jinak byste mohli říct: „Aha, má takovou či onakou agendu“. Tady jde ale jen o detail, a říkáš si: „Odkud se to sem dostalo?“ Je to možná svědectví, které jde až do prvního století.

Následuje výtah toho nejdůležitějšího z oddílu Plus.

KJ: Když se řekne „pokání“, jak je to hebrejsky?

NG: CHIZRU BTEŠUVAH.

KJ: Slyšel jsi ten výraz ještě někde, předtím, než jsi se dostal k hebrejskému Matoušovi?

NG: Zcela jistě. Výraz TEŠUVA v Tanachu neznamena pokání. Tanach používá trochu jiný tvar: ŠUV, který znamená návrat: „vrátit se“. V biblické hebrejštině je přesný překlad CHIZRU BTEŠUVAH duplicitní: „Vraťte se navracením“. TEŠUVAH v době druhého chrámu převzalo význam „pokání“. Dodnes, když se mluví o pokání, používá se slovo TEŠUVAH.

KJ: Kdybych někomu dnes v Israeli řekl: „čiň pokání“, bylo by to něco nepřijatelného?

NG: Ne, je to centrální poselství Tanachu. Je v tom možná nepochopení role proroků. Lidé si o nich myslí, že jejich úkolem je předpovídat budoucnost. To je jeden z jejich úkolů. Jejich hlavní poslání je ale říkat lidem, aby činili pokání. Pokud lidé pokání nečiní, pak přichází další úkol, říci jim, co se bude dít, když pokání činit nebudou. Když Jan ponořující vede lidi k pokání, opakuje poselství proroků z Tanachu. Jádro Jonášova poselství tvořila čtyři hebrejská slova (Jon 3,4): ARBAJIM JOM VENINEVEH NEHPACHET, „čtyřicet dní a Ninive bude strženo“. Jádrem Janova poselství v Mt 3,2 je šest slov: CHIZRU BETEŠUVAH ŠEMALCHUT ŠAMAJIM KEROVA LAVO, „Navraťte se v pokání, protože příchod království nebes je blízko“.

Co znamená „pokání“? Josephus v 18. knize Židovských pamětihodností, v 117. oddílu mluví o tom, co Jan kázal. Je to zcela nezávislé na Novém zákoně. „Neboť Herodes zabil toho dobrého muže, který Židům přikazoval, aby se cvičili ve ctnostech, spravedlnosti jeden vůči druhému a ve zbožnosti vůči Bohu. Neboť jenom takto, podle Janova mínění, bude ponoření, které uděloval, pro Boha přijatelné. Zejména, pokud ho užívali ne k odpuštění hříchů, ale k očišťování svých těl, neboť se považovalo za samozřejmé, že duše se očišťuje spravedlností.“ Janovo pojetí křtu tedy nebylo k očištění od hříchů. Ponoření bylo jenom vnějším potvrzením toho, co již bylo vnitřně hotovo skrze pokání předtím. Josephus tedy uvádí, že Jan neponořoval proto, aby obracel lid k judaismu, ani k johanismu, ani ke křesťanství, ale aby očistili svá těla na vnější potvrzení toho, co se již stalo v jejich duších.

Odkud pochází myšlenka očišťování těl? V dnešním rabínském judaismu stojí adept před třemi rabíny a součástí jeho přijímání, kromě obřizky a přijetí jha království (lidu Israele) je, že přináší oběť. Aby mohl přinést oběť, musí být rituálně čistý, TAHOR (Lv 11; Lv 22,1-7), a proto prochází ponořováním do mikve. To je bazének s dešťovou nebo přírodní tekoucí vodou. Když byly v Kumránu objeveny mikve, archeologové předpokládali, že lidé tam byli velmi čistí, protože se ponořovali každého rána. Královna Isabela, která vypudila Židy ze Španělska, se podle Abrahama Zacuto koupala v životě jen dvakrát, protože se věřilo, že to není zdravé. Židé ale chodili do mikve každý pátek. Když pak našli v Kumránu záchod, protože zapáchal ještě po dvou tisících let, takže ho cítili a vykopali, tak pomocí analýz zjistili, že v Kumránu měl každý člověk parazity a zřejmě i chronický průjem, což v pouštním prostředí vedlo k dehydrataci a úmrtím ve velice mladém věku před 30.-40. rokem života. Byli čistí rituálně, TAHOR, ale ne fyzicky, NAKI.

2 Král 5,1-14 popisuje příběh Námána, syrského generála, který trpěl malomocenstvím. Ten se musel ponořit do Jordánu sedmkrát. Jordán mu oproti syrským řekám připadal jako stružka. Věc je v tom, že nejde o fyzické očištění; Námán musel věřit Bohu, který mu skrze proroka Elišu řekl, co má udělat. To, co Jan dělal s lidem v poušti, bylo odrazem toho, co se stalo Námánovi. Slovo TOVEL, „ponořit“, se v Tanachu vyskytuje pouze ve významu ponoření do vody v příběhu Námána. Tóra nemluví o ponořování, ale o mytí. Slovo MIKVEH MAJIM, „shromáždění vod“ se poprvé objevuje v Gen 1,10. V Ex 7,19 se o shromáždění vod mluví při krvavé ráně. Lv 11,29-38 řeší čistotu vody, když do ní spadne mrtvola něčeho zvláště nečistého, například krysy nebo ještěrky. Shromáždění vod, MIKVEH MAJIM, nemůže být z definice nečisté, ale když do vody spadne mrtvá krysa a ty se jí v MIKVEH dotkneš, jsi rituálně nečistý. Toto se odráží ve rčení, které popisuje někoho, kdo činil falešné pokání: „Je v mikveh a drží mrtvou ještěrku“. Pokud byl někdo rituálně čistý a setrval v tomto stavu, mohl navštívit chrám a přinést oběť třeba celé roky poté, co se rituálně očistil. Od Jordánu u Jericha to trvalo do Jerusaléma celý den cesty, protože je to hodně do kopce.

Je rozdíl mezi tím, jak Židé chápou TOVEL a MIKVEH, a jak křesťané chápou křest. Židé se ponořují do MIKVEH pokaždé, když jsou rituálně nečistí, což může být kontaktem s mrtvým tělem, kostí apod. Křesťané

kalvínského směru se křtí, jakmile jsou zachráněni; svou záchranu považují za platnou provždy. Ten proces ponoření připravuje lidi na setkání s Bohem. Je otázka, jestli je ponoření podmínkou záchranu.

Místo, kde Jan ponořoval v Jordánu, je tím místem, kudy přišli Israelité do své země (Joz 3,14-17). Vody Jordánu přestaly téct, přešli Jordán suchou nohou a potom se voda zase vrátila zpátky. Mt 3,6 sděluje, že Jan ponořoval na druhé straně řeky, v Jordánsku, a lidé vycházeli očištěni na israelskou stranu. Jordán je na tom místě spíš říčkou než velkou řekou a na druhém břehu je slyšet každé slovo. Když byl tedy člověk očištěn, stoupal k Jerusalému, k chrámu, aby přinesl oběť, a pokud se cestou rituálně znečistil, měl další příležitost k očištění na jižním svahu u chrámu, kde byla jedna MIKVEH vedle druhé.

Lk 10,30-33 zachytil příběh dobrého Samaritána. Jeden člověk sestupoval z Jerusaléma do Jericha, když ho přepadli lupiči. Cesta od místa ponořování do Jerusaléma byla tou cestou do Jericha. Je tam i dnes. Pokud tedy lidé šli od místa ponoření v Jordánu do Jerusaléma, šli stejnou cestou, jakou šel ten člověk z Lukášova příběhu, jen opačným směrem. Kněz a levíta ale sestupovali dolů z Jerusaléma, už si nepotřebovali uchovat rituální čistotu, aby mohli po dlouhé a namáhavé cestě jít z obětí chrámu, šli od chrámu, ale přesto nadřadili svou rituální čistotu nad pomoc bližnímu. Ale jeden ze Samaritánů, o kterých se říkalo, že Židy nenávidí, jednomu z nich přesto pomohl. Jak kněz, tak i levíta, kteří byli od Boha pověřeni vyučováním Tóry, nadřadili požadavek rituální čistoty nad pomoc druhému člověku. Bůh ale dává přednost poslušnosti před obětí (1Sam 15,22). Důležitější je druhému pomoci než si uchovat rituální čistotu.

Mt 3,2 – zde jsou témata pokání, království Boží a blízký příchod. Co Jan mínil, když říkal, že příchod je blízko? Blízký příchod je slovo od slova i v Is 56,1: Tak říká Jehovah: ŠIMRU MIŠPAT VAASU CEDAKAH KI KEROVAH JEŠUATI LAVO, VECIDKATI LEHIGALOT, „střežte soud a dělejte spravedlnost, vždyť (je) blízko moje záchrana k příchodu a moje spravedlnost se ukáže“. O čem zde Isajahu mluví 700 let př.n.l.? V jeho době nebylo mnoho záchranu. Země byla uchváćena Asyřany, Jerusalém obklíćen, chtěli se raději vzdát, ale syrská armáda byla po zásahu anděla zdecimována morem, nějakým druhem epidemie – to mohlo být tou záchranou, o níž zde Isajahu mluví. Čteme-li ale celý oddíl, kapitoly 40-66, týká se (kap. 45) návratu přesídlenců z Babylona a konkrétně role krále Kýra, jehož Isajahu předpověděl včetně jména; mohl mít na mysli jeho výnos. Odehrálo se to ale asi až 200 let po působení Isajahu. Mohl mít na mysli Ješuu? To by bylo asi 700 let po Isajahu. Mohl mít ale na mysli také druhý příchod Ješuy, protože na konci toho proroctví Is 56,6-8 se mluví o domu modliteb pro všechny národy. Takže „blízko k příchodu“ nemusí být „blízko“ z hlediska času. Někteří tomu rozuměli tak, že budou poraženi Římané.

„Království Boží“ má totožný obsah jako „království nebes“ (Mk 1,2-8; Lk 3,1-20; Jan 1,19-28).

Existuje klasický „rozpor“ ve čtení Is 40,3 a Mt 3,3. Znak pro důraz v Is 40,3 vede ke čtení: „Hlas volající: V pustině utvářejte cestu Jehovah, napřímujte v poušti silnici pro našeho Boha“.

Překlady Mt 3,3, které jsou vlastně výkladem, uvádějí odlišné čtení: „Hlas volající v pustině: Utvářejte cestu Jehovah, uhlazujte v poušti silnici pro našeho Boha“. Podle mnoha Židů je to špatná interpretace či nepochopení Is 40,3. Proti tomu se uvádí, že v Janově době se neužívaly znaky pro důrazy, ale tradovaly se způsoby čtení. Má-li se však zachovat rovnováha věty, je třeba číst dle Isajahu. Potvrzuje to i hebrejský Matouš, který cituje Is 40,3 prakticky doslova, takže zde žádný rozpor není.

Mt 3,4 – „Jan byl oděn do velbloudí srsti a opásán čeným koženým pásem.“ Kdo kdy mluvil o barvě jeho pásu? Řecká verze ani latinský překlad o tom nic neříkají. Podíval jsem se na všechny manuskripty hebrejského Matouše a strávil jsem celý den s T-Bonem, dívali jsme se do všech manuskriptů, abychom našli cokoli popisující ten pás jako černý. Z rukopisů hebrejského Matouše Šem Tova jich tuto větu uchovává 21 a všechny mluví o černém koženém pásu, OR (AJIN-VAV-REŠ) ŠACHOR. 2 Král 1,8 uvádí téměř stejnými slovy, že Eliáš měl kolem pasu kožený pás, ale neurčuje jeho barvu; ani Targum. Černý pás není ani v dalších sedmnácti starých rukopisech Matouše včetně rukopisu DuTilleta, ani v Delitzschově ani Salkinsonově překladu. Našel jsem v nich ale mnoho způsobů, jakými byla tato věta přeložena. Katalánská evangelia, přeložená z katalánštiny do hebrejštiny, která jsou uchována ve třech manuskriptech, ve Vatikánu, Petrohradu a Wroclavi, ani nemají slovo „pás“. Tři hebrejsky psané Nové zákony objevené v synagogách černých Židů v Indii roku 1806 jsou nejspíš přeložené z některého evropského jazyka a píší: „oděv z velblouda“. V Britské knihovně v Londýně je překlad do hebrejštiny z roku 1805, ve švédské Upsale jsou další dvě hebrejsky psaná evangelia; další je evangelium Matouše přeložené roku 1705. Překlady nejsou identické - jsou unikátní, ale žádný z nich nemá „černý“ kožený pás. Odkud se to slovo „černý“ vzalo? Je to detail, který mají všechny hebrejské rukopisy Matouše Šem Tova.

Mt 3,6 popisuje způsob ponořování: „A vyznávali své hříchy a ponořovali se na jeho slovo/podle jeho slova“. Nikdo nikoho netlačil pod vodu, ale lidé se dle Janových instrukcí ponořovali sami. Janovo poselství se dá předávat i dnes, je biblické a nepotřebuje zvláštní výklad.